

הופיע ביום שלישי 8 ביולי 2008 במהדורת הדפוס של הארץ TheMarker

בתוך הכסף

באקדמיה לא מאמינים בפיקוח

מאת [מירב ארלזורוב](#)

<< ב-7-9 באוקטובר 2007 שהו ביפאן יו"ר הוועדה לתכנון ולתקצוב (ות"ת) של האוניברסיטאות, פרופ' שלמה גרוסמן, ומנכ"ל הות"ת, סטיוון סתיו. הם היו שם לרגל כנס בינלאומי בנושא ההשכלה הגבוהה, שאירח ראש ממשלת יפאן. הנסיעה אושרה בידי ועדה פנימית של הות"ת, מאחר שהות"ת, תחת הכסות החוקית של החופש האקדמי, מאשרת לעצמה את נסיעות עובדיה לחו"ל, כשם שהיא מאשרת לעצמה את מרבית סעיפי התקציב התפעולי שלה.

הנסיעה של גרוסמן וסתיו ליפאן באותו תאריך עוררה הדים, משום שבשל נסיעתם הם נעדרו מדיונים שנערכו בכנסת בנוגע לאיום של המרצים שלא לפתוח את שנת הלימודים. בכנסת, במשרד החינוך ובמשרד האוצר זעמו כאשר גילו כי ראשי הגוף האחראי על תקצוב האוניברסיטאות ועל הפיקוח הכספי עליהן נוסעים לחו"ל ערב פרוץ המשר הקשה ביותר שידעה האקדמיה בישראל זה 15 שנה.

בסופו של דבר המשבר פרץ, שנת הלימודים לא נפתחה והמרצים פתחו בשביתה הארוכה בתולדות האוניברסיטאות - שביתה שכמעט והביאה לביטול הסמסטר הראשון של 2007. על מעורבותם של ראשי המועצה להשכלה גבוהה (מל"ג), וגוף הבת שלה ות"ת, במציאת פתרון לשביתה, אמרה ל-TheMarker שרת החינוך יולי תמיר: "התפקיד שמילאה המל"ג במשבר הוא שולי". באוצר היו קצת פחות מנומסים משרת החינוך. "הם היו מהאו"ם", הגדירו במשרד את המעורבות שמילאו ראשי המל"ג-ות"ת במשבר.

בניגוד למה שניתן היה לצפות, בות"ת כלל לא מכחישים את מעורבותם המינורית בניהול המשבר הכספי הקשה ביותר שפרץ באקדמיה מאז תחילת שנות ה-90. נהפוך הוא. סתיו ואהרן בית הלחמי, נציג ציבור בות"ת, אמרו ל-TheMarker כי "אנחנו לא צד למו"מ עם המרצים, וגם לא להסכם עמם. אנחנו נותנים סיוע לוגיסטי, וסיוע בעצה - אם מבקשים מאתנו. אבל בעיקרון, אנחנו היינו חלק מההווי בלבד במשא ומתן, כשם ששרת החינוך היתה רק חלק מההווי. הישיבות המכריעות התנהלו בין הממונה על השכר באוצר והמרצים - ולנו לא היתה כל השפעה על התהליכים".

"אי אפשר לנהל משהו שאין לך סמכות בו", אומר בית הלחמי. "אני הייתי מנכ"ל משרד הביטחון, ואף פעם לא ניהלתי את המשא ומתן עם עובדי משרד הביטחון. לאף משרד ממשלתי אין סמכות לנהל משא ומתן כזה, הסמכות מסורה אך ורק לממונה על השכר באוצר".

בהיעדר סמכות, המעורבות של הות"ת בליווי המשבר הקשה בתולדות האקדמיה הסתכמה בפרסום מודעות בעיתון. "פירסמנו מודעות שאנחנו תומכים במהלך של נשיאי האוניברסיטאות - שכמעט עלה להם בקריירה שלהם - של פנייה לבית הדין

לעבודה נגד המרצים השובתים", אומר סתיו.

הות"ת, זרוע התקצוב של המועצה להשכלה גבוהה, הוקמה ב-77' מכוח החלטת ממשלה. באותה החלטה נקבע כי הות"ת תהיה "גוף בלתי תלוי, שיעמוד בין הממשלה מצד אחד למוסדות להשכלה גבוהה מצד שני בכל ענייני ההקצבות להשכלה הגבוהה, ויחלק בלעדית את התקציבים בין המוסדות להשכלה גבוהה". הסמכות הבלעדית של הות"ת לחלק את 6 מיליארד השקלים, כספי תקציב ההשכלה הגבוהה מדי שנה, נשמרת באורח קנאי על ידי הות"ת. בשם הסמכות הזו, למשל, הודפת הות"ת כל ניסיון של משרד האוצר או נציבות שירות המדינה לפקח על הנעשה בה.

עם זאת, הקנאות לעצמאות בחלוקת תקציבי ההשכלה הגבוהה אינה נשמרת כאשר הדברים מגיעים לסעיפים האחרים בהחלטת הממשלה. הסעיפים שקבעו כי תפקיד הות"ת יהיה גם "לעשות למען ייעול המוסדות להשכלה גבוהה, להביא לידי חיסכון ולעקוב אחר ניצול התקציבים כדי למנוע גירעונות או חריגות".

איך מתיישבות החובות הללו עם הסתפקות ב"פרסום מודעות", כאשר האוניברסיטאות מתמודדות עם אחד המשברים הקשים בתולדותיהם? "המל"ג והות"ת אינם גופי פיקוח" משיב על כך סתיו. "לנו יש רק את הזכות לפקח. כל אוניברסיטה היא גוף עצמאי, המתנהל לפי תקנות, ויש לה גופי פיקוח משלה. אנחנו רק בודקים שגופי הפיקוח של האוניברסיטאות עושים את העבודה שלהם.

"המל"ג והות"ת הם אמנם גוף של רגולטורים", ממשיך סתיו, "אבל אנחנו לא עוסקים בפיקוח. למעשה, אפילו המלה בקרה היא חזקה מדי בשבילנו".